

Věc C-518/22

**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora****Datum doručení:**

3. srpna 2022

Předkládající soud:

Bundesarbeitsgericht (Německo)

Datum předkládacího rozhodnutí:

24. února 2022

Žalobkyně a navrhovatelka v řízení o opravném prostředku „Revision“:

J.M.P.

Žalovaná a odpůrkyně v řízení o opravném prostředku „Revision“:

AP Assistenzprofis GmbH

Předmět původního řízení

Žaloba na vyplacení odškodnění za diskriminaci na základě věku

Předmět a právní základ žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Výklad čl. 4 odst. 1, čl. 6 odst. 1, článku 7 a čl. 2 odst. 5 směrnice 2000/78/ES ve světle článku 19 Úmluvy Organizace spojených národů o právech osob se zdravotním postižením, jakož i ve světle požadavků stanovených Listinou základních práv Evropské unie; článek 267 SFEU

Předběžná otázka

Lze čl. 4 odst. 1, čl. 6 odst. 1, článek 7 a čl. 2 odst. 5 směrnice 2000/78/ES – ve světle požadavků stanovených Listinou základních práv Evropské unie, jakož i ve světle článku 19 Úmluvy Organizace spojených národů o právech osob se zdravotním postižením – vykládat v tom smyslu, že v takové situaci, jako je situace v původním řízení, lze odůvodnit přímou diskriminaci na základě věku?

Uváděná ustanovení mezinárodního práva

Úmluva Organizace spojených národů o právech osob se zdravotním postižením (dále jen „Úmluva OSN“): písmena c), h), j) a n) preambule, jakož i články 1, 3, 5, 12 a 19

Obecný komentář č. 5 (2017) Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením o nezávislém způsobu života a začlenění do běžné společnosti: oddíl II bod 16 písm. a) a oddíl IV bod 80

Uváděná ustanovení unijního práva

Listina základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“): články 1, 7, 21 a 26

Směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání (Úř. věst. 2000, L 303, s. 16; Zvl. vyd. 05/04, s. 79): články 1, 2, 4, 5, 6 a 7

Uváděná ustanovení vnitrostátního práva

Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (Základní zákon Spolkové republiky Německo): články 1 a 2

Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz (obecný zákon o rovném zacházení, dále jen „AGG“): § 1, 3, 5, 7, 8, 10 a 15

Sozialgesetzbuch Erstes Buch (zákoník sociálního zabezpečení první kniha, dále jen „SGB I“) – obecná část. § 33

Sozialgesetzbuch Neuntes Buch (zákoník sociálního zabezpečení devátá kniha, dále jen „SGB IX“) – Rehabilitace a zapojení osob se zdravotním postižením: § 8 a 78

Podle AGG je zakázána diskriminace zaměstnanců mj. na základě věku. Výjimečně je rozdílné zacházení přípustné, pokud určitý věk s ohledem na povahu činnosti, která má být vykonávána, nebo podmínky jejího výkonu představuje podstatný a určující profesní požadavek (§ 8) nebo pokud je rozdílné zacházení objektivně a rozumně odůvodněno legitimním cílem (§ 10). V případě porušení zákazu diskriminace je zaměstnavatel povinen nahradit škodu vzniklou v jeho důsledku, resp. – v případě nemajetkové újmy – zaplatit přiměřené zadostiučinění v penězích (§ 15).

Podle § 8 SGB IX ve spojení s § 33 SGB I se při poskytování dávek a služeb zdravotně postiženým osobám vyhová legitimním přáním oprávněných osob, pokud jsou přiměřená. V této souvislosti se zohledňují osobní životní poměry, věk, pohlaví, rodina a náboženské i světonázorové potřeby oprávněných osob.

V ustanovení § 78 („Asistenční služby“) SGB IX se v odstavci 1 uvádí: „Za účelem samostatného zvládnání každodenního života včetně uspořádání dne na základě vlastního rozhodnutí se poskytují asistenční služby. Zahrnují zejména služby poskytované za účelem vyřízení běžných každodenních záležitostí, jako je vedení domácnosti, utváření společenských vztahů, plánování osobního života, účast na společenském a kulturním životě, organizace volného času včetně sportovních aktivit, jakož i zajištění účinnosti lékařských služeb a služeb předepsaných lékařem. Zahrnují [i]komunikaci s okolním světem v těchto oblastech.“

Stručný popis skutkového stavu a řízení

- 1 Žalovaná nabízí osobám se zdravotním postižením mimo jiné asistenční služby v různých oblastech života (tzv. osobní asistenci). Tyto služby jsou poskytovány na základě § 78 odst. 1 SGB IX.
- 2 Žalovaná v červenci 2018 zveřejnila nabídku pracovního místa, ve které bylo uvedeno, že 28letá studentka A. hledá osoby ženského pohlaví pro asistenci ve všech oblastech každodenního života, které by měly být „nejlépe ve věku mezi 18 a 30 lety“.
- 3 Žalobkyně narozená v březnu 1968 se na základě tohoto oznámení o toto pracovní místo ucházela, a byla žalovanou odmítnuta. Po neúspěšném pokusu o mimosoudní uplatnění svého nároku se ho žalobkyně domáhá svou žalobou na vyplacení odškodnění podle § 15 AGG, kterou podala proti žalované.

Hlavní argumenty účastníků původního řízení

- 4 Žalobkyně má za to, že ji žalovaná ve výběrovém řízení v rozporu s požadavky stanovenými AGG znevýhodnila z důvodu jejího věku, a proto je podle § 15 AGG povinna vyplatit jí odškodnění. Oznámení žalované o volném pracovním místě, které bylo výslovně určeno asistentkám ve věku „mezi 18 a 30 lety“, odůvodňuje domněnku, že žalobkyně nebyla ve výběrovém řízení vzata v potaz kvůli svému – vyššímu – věku, a byla tedy diskriminována. Žalovaná tuto domněnku ani nevyvracela. Rozdílné zacházení na základě věku není podle žalobkyně při poskytování asistenčních služeb odůvodněné z žádného hlediska. Není přípustné ani podle ustanovení o zvláštních profesních požadavcích (§ 8 AGG), ani podle ustanovení o přípustném rozdílném zacházení na základě věku (§ 10 AGG). Určitý věk není z hlediska vzájemné důvěry při poskytování asistenčních služeb relevantní; naopak, v případě, jako je tento, může mít osobní asistence ze strany osoby středního věku pro zdravotně postiženou osobu značné výhody díky větším životním zkušenostem. Pokud by bylo rozhodnutí o výsledku výběrového řízení bylo nediskriminační, musela by žalobkyně dané místo získat. Má zkušenosti a pro inzerované místo se ideálně hodila.

- 5 Žalovaná se domnívá, že případné rozdílné zacházení na základě věku je odůvodněné s ohledem na § 8 AGG, resp. s ohledem na § 10 AGG. Asistenční činnost se týká nanejvýš osobní všestranné každodenní podpory vyznačující se zpravidla trvalou a úplnou závislostí uživatele asistenčních služeb na osobě poskytující asistenci a neustálou přítomností druhého. V projednávané věci je určitý věk vysoce osobním předpokladem pro uspokojení velmi osobních potřeb uživatelky asistenčních služeb A., nezbytnou k tomu, aby se mohla náležitě účastnit společenského života jakožto studentka univerzity.
- 6 Při přístupu osob se zdravotním postižením k osobní asistenci je nutno – jak to stanoví § 8 SGB IX – zohlednit legitimní přání a subjektivní potřeby příslušného uživatele asistenčních služeb, protože tato osoba je v důsledku poskytování osobní asistence neustále dotčena ve své soukromé a intimní sféře. Vzhledem k tomu je třeba legitimní přání uživatele asistenčních služeb týkající se určitého věku osoby poskytující osobní asistenci považovat za podstatný a určující profesní požadavek ve smyslu § 8 AGG. Pouze tak lze dosáhnout účelu poskytování asistenčních služeb uvedeného v § 78 SGB IX, který je projevem práva na ochranu osobnosti chráněného Základním zákonem. Daný požadavek je rovněž přiměřený. Rozdílné zacházení na základě věku je v tomto případě přípustné i podle § 10 AGG, protože je objektivně a rozumně odůvodněno legitimním cílem a prostředky k dosažení cíle osobní asistence jsou přiměřené a nezbytné.

Stručné shrnutí odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 7 Žalobkyně byla v důsledku odmítnutí žalované přímo diskriminována na základě svého věku. Oznámení žalované o volném pracovním místě, jehož pomocí byla hledána osoba ve věku mezi přibližně 18 a 30 lety, odůvodňuje domněnku, že věk žalobkyně byl příčinou (resp. jednou z příčin) odmítnutí. Žalovaná tuto domněnku nevyvrátila.
- 8 Vystává otázka, jakým způsobem je třeba nastolit rovnováhu mezi právy žalobkyně a právy osoby se zdravotním postižením. Podle ustanovení směrnice 2000/78/ES, jakož i podle článku 21 Listiny se žalobkyně, která hledá zaměstnání, může domáhat účinné ochrany před diskriminací na základě věku. Osoby se zdravotním postižením, které – stejně jako 28letá studentka A. – hledají osobu poskytující osobní asistenci, mohou podle článku 21 Listiny požadovat účinnou ochranu před diskriminací na základě svého zdravotního postižení. Mimoto v jejich prospěch hovoří článek 26 Listiny.
- 9 V Německu je při rozhodování o službách poskytovaných zdravotně postiženým osobám a při provádění těchto služeb třeba vyhovět legitimním přáním oprávněných osob, pokud jsou přiměřená. V této souvislosti je mimo jiné třeba zohlednit osobní životní poměry, věk a pohlaví oprávněných osob. V tomto rámci může oprávněná osoba rozhodnout o poskytovateli služeb a po dohodě s ním i o osobě asistenta nebo asistentky, o způsobu, časech, místě a průběhu poskytování asistenčních služeb.

- 10 Účelem práva oprávněných osob na respektování jejich přání a jejich práva volby je zohlednění práva zdravotně postižených osob uspořádat si své životní poměry pokud možno na základě svých rozhodnutí a na vlastní odpovědnost a posílení osobní odpovědnosti dotčených osob a jejich motivace k zapojení se.
- 11 Vzhledem k tomu, že se osobní asistence týká všech oblastí života a nutně zasahuje hluboko do soukromé a intimní sféry osoby, která vyžaduje či využívá asistenční služby – a to podle okolností konkrétního případu až po asistenci při péči o tělo a osobní hygienu včetně doprovodu na toaletu a pomoci při oblékání a svlékání, přičemž asistentky a asistenti zpravidla mají přehled o všech oblastech života dotčené osoby, a to zčásti i o takových, které jinak nejsou přístupné ani blízkým přátelům, ani rodinným příslušníkům – je podle názoru předkládajícího soudu za účelem zajištění lidské důstojnosti nezbytné respektovat při poskytování služeb osobní asistence přání dané osoby se zdravotním postižením týkající se uspořádání jejího vlastního života a klást na ně důraz. Osoby se zdravotním postižením proto při výběru osob, které je budou doprovázet, potřebují značnou míru volnosti. Stejně jako osoby bez zdravotního postižení musí mít možnost zvolit si, s kým hodlají sdílet svůj život. Podle názoru předkládajícího soudu je proto při poskytování služeb osobní asistence třeba – pokud je to konkrétním případem přiměřené – respektovat přání osoby se zdravotním postižením týkající se určitého věku a určitého pohlaví osoby poskytující asistenci.
- 12 Vystává tak otázka, zda je slučitelné s požadavky směrnice 2000/78/ES, pokud osoby se zdravotním postižením ve výběrovém řízení na obsazení místa osobního asistenta povýší preferenci týkající se určitého věku na výběrové kritérium, ačkoli podle čl. 2 odst. 2 písm. a) směrnice 2000/78/ES je přímá diskriminace na základě věku zakázána. Při výkladu směrnice je v tomto ohledu třeba zohlednit Úmluvu OSN (rozsudek Soudního dvora ze dne 11. září 2019, DW, C-397/18, EU:C:2019:703, bod 39 a násl.), zejména pak její článek 19, podle kterého smluvní státy zajistí, aby osoby se zdravotním postižením měly možnost si zvolit, na rovnoprávném základě s ostatními, místo pobytu, kde a s kým budou žít.
- 13 V úvahu by mohl přicházet závěr, že rozdílné zacházení je přípustné na základě **čl. 4 odst. 1 směrnice 2000/78/ES**. Podle tohoto ustanovení mohou členské státy stanovit, že rozdíl v zacházení na základě vlastností souvisejících s jedním z důvodů uvedených v článku 1 směrnice – mimo jiné s věkem – nepředstavuje diskriminaci, pokud z povahy dotyčné pracovní činnosti nebo z podmínek jejího výkonu vyplývá, že tyto vlastnosti představují podstatný a určující profesní požadavek, je-li cíl legitimní a požadavek přiměřený.
- 14 V tomto ohledu doposud není objasněno, zda je přání, že by osoba, která poskytuje osobní asistenci, měla mít požadovaný věk, vyjádřené osobou se zdravotním postižením v rámci jejího práva na sebeurčení, vlastností ve smyslu tohoto ustanovení (pokud jde o tento pojem, odkazuje předkládající soud mj. na rozsudek Soudního dvora ze dne 15. července 2021, Tartu Vangla, C-795/19, EU:C:2021:606, bod 32) a zda preference určitého věku může být podstatným a určujícím profesním požadavkem. Toto by mohlo být sporné s ohledem na

judikaturu Soudního dvora (rozsudky ze dne 14. března 2017, Bougnaoui a ADDH, C-188/15, EU:C:2017:204, bod 39 a násl., a ze dne 17. dubna 2018, Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257, bod 63), podle které musí být daný požadavek objektivně vynucený povahou dotyčné pracovní činnosti nebo podmínkami jejího výkonu, resp. zákonnost rozdílného zacházení je podmíněna existencí objektivně ověřitelné přímé souvislosti mezi profesním požadavkem stanoveným zaměstnavatelem a danou činností. Konkrétní přání totiž nelze zobecnit a jako takové není objektivně diktované povahou pracovní činnosti osoby poskytující osobní asistenci nebo podmínkami jejího výkonu. Přání vychází ze subjektivních priorit dané osoby týkajících se uspořádání vlastního života na základě svého rozhodnutí. Z pohledu předkládajícího soudu je však respektování tohoto práva na sebeurčení a jeho zohlednění při výběru osob pro poskytování osobní asistence nezbytné, pokud jsou daná přání legitimní a přiměřená.

- 15 Předkládající soud se dále táže, zda se v takové situaci, jako je situace v původním řízení, může uplatnit **čl. 6 odst. 1 směrnice 2000/78/ES**, podle kterého mohou členské státy stanovit, že rozdíly v zacházení na základě věku nepředstavují diskriminaci, jestliže jsou v souvislosti s vnitrostátními právními předpisy objektivně a rozumně odůvodněny legitimními cíli a jestliže prostředky k dosažení uvedených cílů jsou přiměřené a nezbytné. „Legitimní cíl“ by mohl spočívat v zohlednění práva zdravotně postižených osob uspořádat si své životní poměry pokud možno na základě svých rozhodnutí a na vlastní odpovědnost a v posílení osobní odpovědnosti dotčených osob a jejich motivace k zapojení se. Mimoto vyvstává otázka, jaké požadavky je popřípadě třeba dodržet, pokud jde o posouzení přiměřenosti a nezbytnosti.
- 16 Předkládající soud připomíná, že podle judikatury Soudního dvora mají členské státy při rozhodování o tom, jaký konkrétní cíl hodlají sledovat, i při vymezení opatření k dosažení tohoto cíle široký prostor pro uvážení, avšak zásadu zákazu diskriminace na základě věku nelze zbavit její podstaty [viz mj. rozsudky ze dne 3. června 2021, Ministero della Giustizia (Notáři), C-91/19, EU:C:2021:430, bod 30, a ze dne 12. října 2010, Ingeniørforeningen i Danmark, C-499/08, EU:C:2010:600, bod 33].
- 17 Předkládající soud dále poukazuje na skutečnost, že podle **článku 7 směrnice 2000/78/ES** zásada rovného zacházení za účelem zajištění plné rovnosti v profesním životě nebrání žádnému členskému státu zachovávat nebo přijímat zvláštní opatření pro předcházení nevýhodám souvisejícím s kterýmkoli z důvodů uvedených v článku 1 a pro jejich vyrovnání. Podle vnitrostátního ustanovení přijatého k provedení článku 7 směrnice 2000/78/ES je rozdílné zacházení přípustné, nejen pokud jde o rovnost v profesním životě, ale i obecně, pokud má být prostřednictvím vhodných a přiměřených opatření zajištěno předcházení či vyrovnání znevýhodnění existujících z určitého důvodu [uvedeného v zákoně]. V tomto ohledu je sporné, zda článek 7 směrnice 2000/78/ES, pokud je dané ustanovení třeba chápat ve světle článku 19 Úmluvy OSN a přístupu k lidským právům, na kterém je založena Úmluva OSN a ze kterého toto ustanovení vychází, jakož i ve světle záruk zakotvených v člancích 1, 7, 21 a 26 Listiny, může být

relevantní z hlediska odůvodnění diskriminace na základě věku v takovém případě, jako je případ dotčený v původním řízení, ačkoli účelem osobní asistence není rovnost v profesním životě. Předkládající soud v této souvislosti upozorňuje na skutečnost, že čl. 5 odst. 4 Úmluvy OSN výslovně opravňuje ke specifickým opatřením, která jsou nezbytná k urychlení nebo dosažení faktické rovnoprávnosti osob se zdravotním postižením, a na rozsudek Soudního dvora ze dne 9. března 2017, Milkova (C-406/15, EU:C:2017:198, bod 48 a násl.).

- 18 Směrnice 2000/78/ES se konečně podle svého **čl. 2 odst. 5** nedotýká opatření stanovených vnitrostátními právními předpisy, která jsou v demokratické společnosti nutná mimo jiné pro ochranu práv a svobod ostatních lidí. Podle judikatury Soudního dvora mohou být důvody uvedené v čl. 2 odst. 5 směrnice 2000/78/ES – jako je ochrana práv a svobod ostatních lidí – považovány za možnosti „odůvodnění“ (viz rozsudek ze dne 22. ledna 2019, Cresco Investigation, C-193/17, EU:C:2019:43, bod 52). V této souvislosti se předkládající soud táže, zda v takovém případě, jako je případ dotčený v původním řízení, může z čl. 2 odst. 5 směrnice 2000/78/ES vyplývat odůvodnění diskriminace žalobkyně na základě věku.
- 19 I v tomto ohledu by mohla mít význam skutečnost, že služby osobní asistence musí respektovat právo osob se zdravotním postižením na samostatnost a autonomii. Vzhledem k tomu, že osoby bez zdravotního postižení ve věku 28leté studentky A nepochybně mohou autonomně rozhodnout o tom, s osobami jakého věku mají sdílet každodenní život, nasvědčuje z pohledu předkládajícího soudu mnohé tomu, že osobám se zdravotním postižením musí být takové právo na svobodné rozhodnutí zaručeno, i pokud jde o osobní asistenci. Osobám se zdravotním postižením je podle preambule Úmluvy OSN zaručeno plné užívání lidských práv a základních svobod bez diskriminace. Mimoto je podle článku 1 Úmluvy o OSN třeba podporovat, chránit a zajišťovat plné a rovné užívání všech lidských práv a základních svobod všemi osobami se zdravotním postižením. Podporovat je třeba i úctu k jejich přirozené důstojnosti. Na tomto základě se předkládající soud táže, zda uvedené v tomto ohledu zahrnuje i právo na respektování přání a práva volby, pokud jde o věk při obsazování místa osoby poskytující osobní asistenci. Obzvláštní význam by i v této souvislosti mohl náležet zárukám zakotveným v člancích 1, 7, 21 a 26 Listiny.